

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EFTHYMİA MEENTZLOU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/5202)

Karar Tarihi: 19/12/2023

R.G. Tarih ve Sayı: 20/5/2024-32551

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA
Üyeler : M. Emin KUZ
Yıldız SEFERİNOĞLU
Basri BAĞCI
Kenan YAŞAR
Raportör : Gülsüm Gizem GÜRSOY
Başvurucular : 1. Efthymia MEENTZLOU
2. Evdoksia GALANOPULO
3. Katina Evdokiya VERİOPOLOS
4. Ketı VUÇAS
5. Maria FİLİMON
Başvurucular Vekili: Av. Cem Murat SOFUOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuruçuların cemaat vakfı yönetimi seçimi yapılması taleplerinin reddedilmesi nedeniyle örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/2/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Cemaat Vakıflarına İlişkin Tarihsel Süreç

5. Türkiye'ye yerleşmiş gayrimüslim azınlıklara 1935 yılının Aralık ayında yürürlüğe giren 5/6/1935 tarihli ve 2762 sayılı mülga Vakıflar Kanunu'na istinaden 1936 yılında, vakıflar idaresine hesap vermemiş olan bütün mütevelliler veya mütevellî heyetlerine üç ay süre tanınarak beyanname vermeleri istenmiştir. “1936 Beyannamesi” olarak anılan bu beyannamelerde gayelerini yürütmek için lüzumlu mevkufat açıklanmış ve hayra tahsis edilmiş mallar (hayratlar) ile bunlara gelir temin eden mallar (akarlar) gösterilmiştir. Beyannameleri veren vakıflara ait tüzel kişilikler, günümüz hukukunda kendi cemaat mensuplarınca seçilen yöneticilerle idare edildiğinden *cemaat vakfı* olarak tanımlanmaktadır (Corc Kasapoğlu ve Niko Mavrakıs, B. No: 2019/35842, 2/5/2023, § 9).

6. 20/2/2008 tarihli ve 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 3. maddesine göre cemaat vakfı “*vakfiyeleri olup olmadığına bakılmaksızın 2762 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince tüzel kişilik kazanmış, mensupları Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan Türkiye'deki gayrimüslim cemaatlara ait vakıflar*” olarak tanımlanmıştır. Bu vakıflar, 5737 sayılı Kanun'un 4. maddesine göre özel hukuk tüzel kişisi olup aynı Kanun'un 6. maddesine göre kendi mensuplarının seçtiği yönetim kurulları tarafından yönetilir (Corc Kasapoğlu ve Niko Mavrakıs, § 10).

B. Başvuruya Konu Süreç

7. Başvuruya konu Balıklı Rum Hastanesi Vakfı, 1794 yılında İstanbul'daki Rum hastanelerinin tek bir çatı altında birleştirilmesi amacıyla bağışlarla kurulmuş bir cemaat vakfidir. Başvurucular, yukarıda açıklanan kanun maddesi kapsamında (bkz. § 6) Vakfın doğal üyesidir.

8. Başvurucular 11/2/2014 tarihinde Bakırköy 7. Asliye Hukuk Mahkemesine açtıkları davada; Balıklı Rum Hastanesi Vakfı'nın doğal üyesi olduklarını, Vakfın yönetimine ilişkin seçimin en son 1991 yılında yapıldığını belirtmiştir. Başvurucular 16/9/2004 tarihli ve 25585 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Cemaat Vakıfları Yönetim Kurulu Seçimlerinin Seçim Esas ve Usullerine İlişkin Yönetmelik (2004 tarihli Yönetmelik) kapsamında; 2004 ve 2008 yıllarında Vakfın Yönetim Kurulu seçimi yapılması gerekirken yapılmadığını ileri sürmüştür. Başvurucular devamla ilgili Yönetmelik'in 27/9/2008 tarihli ve 27010 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Cemaat Vakıfları Yönetim Kurulu Seçimlerinin Seçim Esas ve Usullerine İlişkin Yönetmeliğin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Yönetmelik ile yürürlükten kaldırıldığını, aynı Resmî Gazete'de yayımlanan Vakıflar Yönetmeliği (2008 tarihli Yönetmelik) kapsamında en geç 2012 yılında yönetim kurulu seçimi yapılması gerektiğini, söz konusu yönetmelikleri dayanak yapan Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Vakıflar Bölge Müdürlüğünün diğer cemaat vakıflarına seçim konusunda uyarı yaparken davalı vakıf için hiçbir uyarı yapmadığını ifade etmişlerdir. Başvurucular, cemaat vakıflarının yönetim kurulu seçimine dair hususların 19/1/2013 tarihli ve 28533 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Vakıflar Yönetmeliği'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (2013 tarihli Yönetmelik) ile kaldırıldığını, söz konusu hukuki boşluktan istifade eden davalı Vakfın 2014 yılı itibarıyla 23 yıldır görevine devam etmeyi sürdürdüğünü belirtmiştir. Ayrıca Vakfın doğal üyesi olan bir kısım cemaat üyesinin çeşitli tarihlerde Vakıflar Genel Müdürlüğüne ve Vakıflar Bölge Müdürlüğüne seçim yapılması hususunda talepte bulunduğunu, söz konusu taleplerin dikkate alınmadığını öne sürmüştür. Başvurucular yasal boşluğun 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 1. maddesi doğrultusunda hâkim tarafından doldurulmak sureti ile seçim tarihinin ve seçim usulünün belirlenmesini talep etmiştir.

9. Davanın ihbar edildiği Vakıflar Genel Müdürlüğü 31/3/1991 tarihinde seçimle yönetime gelen üyeler hakkında herhangi bir sebeple bir dava açılmadığını, 2008 tarihli Vakıflar Yönetmeliği'nin "*Cemaat Vakfı Yöneticilerinin Seçimi*" başlıklı bölümünün 2013 tarihli Yönetmelik'le yürürlükten kaldırıldığını belirtmiştir. Devamında Vakıflar Genel Müdürlüğüne 11/2/2013 tarihli yazı ile seçim hususunda yeni yönetmelik hükümleri yürürlüğe girinceye kadar yönetim kurulu seçimlerinin yapılmamasının belirtildiğini, cemaat vakıflarının yönetim kurulu seçimi hususunda yürürlükte olan bir usul bulunmadığından bunun hukuken mümkün olmayacağını ileri sürerek davanın reddine karar verilmesini talep etmiştir.

10. Bakırköy 7. Asliye Hukuk Mahkemesi 8/12/2015 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Mahkeme gerekçesinde, yönetmelik hükümleri açısından boşluk bulunmakla birlikte "*Cemaat Vakıflarının yöneticileri mensuplarınca kendi aralarından seçilir. Vakıf yöneticilerinin seçim usul ve esasları yönetmelikle düzenlenir.*" şeklindeki 5737 sayılı Kanun'un 6. maddesinin hukuken geçerli ve ayakta olduğu belirtilmiştir. Kararda; yürürlükte bulunan kanun hükmü gereği yönetmelik ile düzenleneceği açıkça belirtilen bir durumda kanun/hukuk boşluğundan söz edilmesinin mümkün olmadığı ifade edilmiştir. Kanun'da hüküm bulunmayan durumlarda 4721 Kanun'un çelişmeyen hükümlerinin uygulanmasından söz edilebilmesi mümkün ise de mevcut uyumsuzlukta 5737 sayılı Kanun'da açık hüküm bulunduğundan 4721 sayılı Kanun'un vakıf yöneticilerinin seçimi ile ilgili hükümlerinin uygulanma koşullarının gerçekleşmediği sonucuna varılmıştır. Sonuç olarak Mahkeme, kanun gereği yönetmelik ile belirleneceği açıkça belirtilen hususta kanun boşluğu bulunmadığından ve bu hususun yargılama faaliyeti kapsamına girmediğinden davayı dava şartı yokluğundan usulden reddetmiştir.

11. Kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 8. Hukuk Dairesi 28/11/2017 tarihinde kararı onamış ve 3/12/2018 tarihinde karar düzeltme talebinin reddine karar vermiştir.

12. Nihai karar, başvurularda 14/1/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucular 12/2/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

13. 2762 sayılı mülga Kanun'un 1. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...Cemaatlere ve esnafa mahsus vakıflar, bunlar tarafından seçilen kişi veya kurullarca yönetilir.

...

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Vakıflar Genel Müdürlüğüne bağlı bulunduğu Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir"

14. 2004 tarihli Yönetmelik'in ilgili kısmı şöyledir:

"Madde 1: Bu Yönetmeliğin amacı, 2762 sayılı Vakıflar Kanununun 1 inci maddesinde belirtilen Türkiye'deki gayrimüslim cemaatlere ait vakıfların yönetim kurulu seçimlerinin esas ve usullerine ilişkin hususları belirlemektir.

Madde 2 : Bu Yönetmelik, cemaat vakıflarının seçim çevresini ve vakıf yönetim kurulu seçimlerinin esas ve usullerine ilişkin hususları kapsar.

...

Madde 5 : Cemaat vakıflarının yönetim kurulu seçimlerinde;

a) Vakfın yönetim kurulu seçimine, vakıf veya hayratından yararlanan ve vakfın seçim çevresinde ikamet eden cemaat mensupları katılır.

b) Her vakıf için ayrı bir yönetim kurulu seçilir ve yönetim kurulu seçimleri dört yılda bir yapılır..."

15. 5737 sayılı Kanun'un 3. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bu Kanunun uygulanmasında;

...

1936 Beyannamesi: Cemaat vakıflarının 2762 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince verdikleri beyannameyi,

Cemaat vakfı: Vakfiyeleri olup olmadığına bakılmaksızın 2762 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince tüzel kişilik kazanmış, mensupları Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan Türkiye'deki gayrimüslim cemaatlere ait vakıfları,

...

ifade eder."

16. 5737 sayılı Kanun'un 4. maddesi şöyledir:

"Vakıflar, özel hukuk tüzel kişiliğine sahiptir"

17. 5737 sayılı Kanun'un 6. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Cemaat vakıflarının yöneticileri mensuplarınca kendi aralarından seçilir. Vakıf yöneticilerinin seçim usûl ve esasları yönetmelikle düzenlenir."

18. 2008 tarihli Yönetmelik'in ilgili kısmı şöyledir:

"Madde 1: Bu Yönetmelik; yeni vakıfların kuruluşu, vakıfların yönetimi, faaliyetleri, denetimlerine ilişkin usûl ve esaslar ile Vakıflar Meclisi, Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı, Vakıf Uzmanlığı ve Uzman Yardımcılığı ile ilgili görev, yetki ve sorumlulukların düzenlenmesi amacıyla hazırlanmıştır.

Madde 2: Bu Yönetmelik 20/2/2008 tarihli ve 5737 sayılı Vakıflar Kanununa dayanılarak hazırlanmıştır.

Madde 3: Bu Yönetmelikte geçen;

c) 1936 Beyannamesi: Cemaat vakıflarının mülga 2762 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince verdikleri beyannameyi,

d) Cemaat vakfı: Vakfiyeleri olup olmadığına bakılmaksızın mülga 2762 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince tüzel kişilik kazanmış, mensupları Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan Türkiye'deki gayrimüslim cemaatlere ait vakıfları,

z) Vakıf yöneticisi: Mülhak, cemaat ve esnaf vakıfları ile yeni vakıflarda; vakfiye, 1936 Beyannamesi, vakıf senedi, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu ve Kanuna göre vakfi yönetmeye ve temsile yetkili kişi veya yetkili organlarda görev alan kişileri,

aa) Vakıf yönetimi: Mülhak, cemaat ve esnaf vakıfları ile yeni vakıflarda; vakfiye, 1936 Beyannamesi, vakıf senedi, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu ve Kanuna göre vakfi yönetmeye ve temsile yetkili organı, ifade eder.

...

Madde 30: Cemaat vakıflarının yönetim kurulu seçimlerinde;

a) Vakfın yönetim kurulu seçimine, vakıf veya hayratından yararlanan cemaat mensupları katılır.

b) Her vakıf için ayrı bir yönetim kurulu seçilir ve yönetim kurulu seçimleri dört yılda bir yapılır. "

19. 2013 tarihli Yönetmelik'in ilgili kısmı şöyledir:

"Madde 1: 27/9/2008 tarihli ve 27010 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Vakıflar Yönetmeliğinin Üçüncü Bölümü ile birlikte 29, 30, 31, 32, 33 üncü maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır."

20. 4721 sayılı Kanun'un 1. maddesi şöyledir:

"Kanun, sözüyle ve özüyle değindiği bütün konularda uygulanır.

Kanunda uygulanabilir bir hüküm yoksa, hâkim, örf ve âdet hukukuna göre, bu da yoksa kendisi kanun koyucu olsaydı nasıl bir kural koyacak idiyse ona göre karar verir.

Hâkim, karar verirken bilimsel görüşlerden ve yargı kararlarından yararlanır"

B. Uluslararası Hukuk

21. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM); 11. madde bağlamında kültürel veya manevi mirası korumak, çeşitli sosyoekonomik amaçlar gütmek, dini ilan etmek veya öğretmek, etnik bir kimlik aramak veya azınlık bilincini savunmak gibi diğer amaçlarla kurulan örgütlerin de demokrasinin düzgün işleyişi için önemli olduğunu belirtmiştir. AİHM'e göre çoğulculuk aynı zamanda çeşitliliğin ve kültürel geleneklerin, etnik ve kültürel kimliklerin, dinî inançların, sanatsal, edebî ve sosyoekonomik fikir ve kavramların dinamiklerinin gerçek anlamda tanınması ve bunlara saygı duyulması üzerine inşa edilmiştir. AİHM, farklı kimliklere sahip kişi ve grupların uyumlu etkileşimini sosyal uyumun

sağlanması için elzem bulmuştur. AİHM, sivil toplumun sağlıklı bir şekilde işlediği yerlerde vatandaşların demokratik sürece katılımının büyük ölçüde birbirleriyle bütünleşebilecekleri ve ortak hedefleri birlikte takip edebilecekleri derneklere aidiyet yoluyla gerçekleşmesini doğal kabul etmiştir (*Gorzelik ve diğerleri/Polonya*, B. No: 44158/98, 17/2/2004, § 92).

22. AİHM, örgütlenme özgürlüğünün ulusal ve etnik azınlıklar da dâhil olmak üzere azınlıklara mensup kişiler için özellikle önemli olduğunu, Avrupa Konseyi Çerçeve Sözleşmesi'nin giriş bölümünde belirtildiği üzere "*çoğulcu ve gerçekten demokratik bir toplumun, ulusal bir azınlığa mensup her bir kişinin etnik, kültürel, dilsel ve dini kimliğine saygı göstermekle kalmayıp, aynı zamanda bu kimliği ifade etmelerini, korumalarını ve geliştirmelerini sağlayacak uygun koşulları yaratması gerektiğini*" kabul etmektedir. AİHM kimliğini ifade etmek ve geliştirmek için bir örgüt kurmanın bir azınlığın haklarını korumasına ve geliştirmesine yardımcı olabileceğini ifade eder (*Gorzelik ve diğerleri/Polonya*, §§ 92, 93).

23. AİHM örgütlenme özgürlüğüne gerçek ve etkili bir şekilde saygı gösterilmesinin devletin sadece müdahale etmeme yükümlülüğüne indirgenemeyeceğini, salt negatif bir anlayışın ne 11. maddenin ne de genel olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin amacıyla uyumlu olacağını ifade etmiştir. Dolayısıyla bu özgürlüklerin etkili bir şekilde kullanılmasını güvence altına almak için pozitif yükümlülükler söz konusu olabilir (*Wilson & Ulusal Gazeteciler Birliği ve diğerleri/Birleşik Krallık*, B. No: 30668/96, 30671/96, 30678/96, § 41). Bu yükümlülük, azınlıklara mensup kişiler için özellikle önemlidir çünkü bu kişiler mağduriyete karşı daha savunmasızdır (*Bqczkowski ve diğerleri/Polonya*, B. No: 1543/06, 24/9/2007, § 64).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Anayasa Mahkemesinin 19/12/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

25. Başvurucular, başvuru konusu Vakfın Yönetim Kurulu seçiminin en son 1991 yılında yapıldığını, idari ve yargı makamlarının bu duruma bir çözüm getiremediğini ileri sürmüştür. Cemaat vakıf üyelerinin haklarının Lozan Antlaşması ile korunduğunu, bu durumun Mahkemece gözardı edildiğini, Vakfı hiçbir yönden denetleyemediklerini belirterek mülkiyet hakkı, din ve vicdan özgürlüğü ile örgütlenme özgürlüklerinin ihlal edildiğinden yakınmıştır.

B. Değerlendirme

26. Anayasa'nın "Dernek kurma hürriyeti" kenar başlıklı 33. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahiptir.

Hiç kimse bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamaz.

Dernek kurma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

...

Bu madde hükümleri vakıflarla ilgili olarak da uygulanır."

27. Anayasa'nın 33. maddesinde herkesin bir derneğe üye olma özgürlüğüne sahip olduğu belirtilmiştir. Anılan madde hükümlerinin vakıflarla ilgili olarak da uygulanacağı belirlenmiştir. Başvurucular, cemaat vakfı yönetimi seçimlerinin yapılmaması nedeniyle bu örgütün idari işleyişine dâhil olma, örgüt organlarını denetleme, örgütün organlarında görev alma gibi hakları elde edememiştir. Dolayısıyla eldeki başvurunun örgütlenme özgürlüğü yönünden incelenmesi gerekmektedir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

28. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

29. Örgütlenme özgürlüğü, bireylerin kendi menfaatlerini korumak için kendilerini temsil eden kolektif bir oluşum içinde bir araya gelme özgürlüğünü ifade eder. Örgütlenme özgürlüğü bireylere topluluk hâlinde siyasal, kültürel, sosyal ve ekonomik amaçlarını gerçekleştirme imkânı sağlar. Örgütlenme özgürlüğünün temeli, hiç kuşkusuz ifade özgürlüğüdür. İfade özgürlüğü düşüncüyü korkmadan, engellenmeden açıklama ve yayma özgürlüğünün yanı sıra bu düşünceler çerçevesinde örgütlenme, kişi toplulukları oluşturma hakkını da kapsamaktadır (dernek hakkı yönünden bkz. *Hint Aseel Hayvanları Koruma ve Geliştirme Derneği ve Hikmet Neğuç*, B. No: 2014/4711, 22/2/2017, § 41). Demokrasilerde vatandaşların bir araya gelerek ortak amaçları gerçekleştirebileceği örgütlerin varlığı sağlıklı bir toplumun önemli bir bileşenidir. Demokrasilerde böyle bir örgüt, devlet tarafından saygı gösterilmesi ve korunması gereken temel haklara sahiptir (*Ahmet Parmaksız* [GK], B. No: 2017/29263, 22/5/2019, § 72; sendika hakkı yönünden bkz. *Tayfun Cengiz*, B. No: 2013/8463, 18/9/2014, § 31).

30. Örgütlenme özgürlüğü, bu hakka yönelik kamu gücü tarafından gerçekleştirilen müdahalelerin yanı sıra kimi durumlarda özel hukuk kişilerince yapılan müdahalelere karşı da anayasal koruma sağlamaktadır. Dolayısıyla örgütlenme özgürlüğü devlete, müdahalede bulunmama biçimindeki negatif yükümlülüğün yanı sıra üçüncü kişilerden gelebilecek müdahalelere karşı ilgiliye koruma sağlama şeklindeki birtakım pozitif yükümlülükler de yüklemektedir (benzer değerlendirmeler için bkz. *Anıl Pınar ve Ömer Bilge*, B. No: 2014/15627, 5/10/2017, § 36; *Barış Adıgüzel*, B. No: 2016/16056, 21/4/2021, § 29).

31. Pozitif yükümlülük altında olan devletin bireyleri koruyucu önlemleri alma ve gerekli mekanizmaları yerleştirme sorumluluğu vardır. Dolayısıyla yapılması gerektiği hâlde birtakım işlemlerin ve tasarrufların yapılmaması ya da alınması gerektiği hâlde belli tedbirlerin alınmaması devletin sorumluluğunu yerine getirmediği anlamına gelecektir. Ayrıca alınacak tedbirlerin üçüncü kişilerin örgütlenme özgürlüğüne müdahalede

bulunmaları bakımından caydırıcı nitelikte olması gerekir. Söz konusu anlayış; devlete çıkaracağı kanunlarla, yapacağı düzenlemelerle ve alacağı her türlü somut tedbirlerle kişilerin temel haklarını üçüncü kişilere karşı koruma sorumluluğu yüklemektedir. Bu bakımdan üçüncü kişiler tarafından örgütlenme özgürlüğüne müdahale edilmesi durumunda müdahaleye karşı itirazların öne sürülebileceği ve müdahalenin sonuçlarının giderilmesi açısından gerçek ve etkili koruma temin edecek idari ve hukuksal mekanizmaların oluşturulması devletin pozitif yükümlülüklerindendir (benzer değerlendirmeler için bkz. *Anıl Pınar ve Ömer Bilge*, § 30).

32. Başvurucuların dinî azınlıktan kişiler olduğunun hatırlatılmasında da fayda vardır. Örgütlenme özgürlüğünü her bir vatandaşın etkin bir şekilde kullanmasının sağlanmasının demokratik bir toplum için önemi kuşkusuz olmakla birlikte azınlığa mensup bireyler açısından bu hususun daha hassas olduğunun belirtilmesi gerekir. Zira bu kimseler çoğunluk içinde sahip oldukları kimlikleri korumak ve kimliklerine özgü tarihsel, dinî, sosyal, ekonomik, kültürel durumları, hakları daha güçlü bir biçimde ifade etmek için bir araya gelir ve bu kimselerin azınlık konumunda olmalarından ötürü daha fazla korunmaları gerekir. Bu nedenle devletin toplumsal bütünlüğü temin etmek adına azınlık haklarını koruması ve bu hakların en etkin şekilde kullanılmasını sağlaması yargısal süreçlerin süratle sonuçlandırılması ile mümkündür (*Corc Kasapoğlu ve Niko Mavrakıs*, § 46).

33. Mevcut başvuru koşulları yönünden önemli olan husus, örgütlenme özgürlüğünün kullanımının sağlanmasına yönelik idari ve yargısal mekanizmaların oluşturulup oluşturulmadığı meselesidir.

34. Başvuru konusu olay 5737 sayılı Kanun'un işaret ettiği şekilde cemaat vakıflarının seçim usullerinin yönetmelikle belirlenmesi hükmüne istinaden çıkarılan yönetmeliğin iptal edilmesi etrafında şekillenmiştir. Bunun sonucunda anılan seçim usullerini düzenleyen bir yönetmelik bulunmadığı gerekçesiyle uzun yıllar boyunca seçim yapılmamıştır. İlgili Yönetmelik iptal edildikten sonra, yeni bir Yönetmelik çıkarılmamasının, bu süre zarfında idarenin hareketsiz kalmasının temel hakkın kullanımını engelleyici nitelikte bir mevzuat boşluğu yarattığı açıktır. Buna rağmen kanun koyucunun işaret ettiği şekilde idare söz konusu alanı düzenlememiş ve 19/1/2013 tarihinden itibaren cemaat vakıflarının seçim usullerinde uygulanacak kurallar yönünden bir mevzuat boşluğu oluşmuştur.

35. Bunun üzerine başvurucular, açtıkları davada ilgili boşluğun 4721 sayılı Kanun'un 1. maddesi kapsamında hâkim tarafından doldurulmasını talep etmiş ancak Mahkeme 5737 sayılı Kanun ve bu Kanun'un cemaat vakıflarının seçimlerinin düzenlenmesinin yönetmelik ile yapılması gerektiği hükmünün mevcut olması nedeniyle hukuksal bir boşluğun olmadığını değerlendirerek davayı reddetmiştir. Bir başka deyişle yargılamanın sonunda davanın esası hakkında bir karar vermemiştir. Başvurucular tüm bu süre boyunca cemaat vakfı seçimlerinin yaptırılmasını sağlayamamış; özetle Vakfın doğal üyeleri olmalarına rağmen Vakfın yönetimi ile ilgili oy kullanamamış, seçimlerde söz sahibi olamamış, Vakıf yönetimini denetleyememiş ve sonuç olarak örgütlenme özgürlüklerinden yararlanamamıştır.

36. Dolayısıyla yukarıda anlatılanlar çerçevesinde olaylar bir bütün olarak değerlendirildiğinde devletin üzerine düşen şekilde yönetmelik düzenlemesi yapmadığı anlaşılmıştır. Bu durum başvurucuların cemaat vakfı yönetim kurulu seçimleri yapılmaması

ile ilgili şikâyetinin uzunca bir süre çözümsüz bırakılarak örgütlenme özgürlüğünün getirdiği haklara erişimlerini imkânsız kılmıştır. Netice olarak devletin başvuru sahiplerinin sözü edilen Vakıflarda kendileri ve Vakfın üyeleri adına örgütlü bir biçimde hareket etme hakkından etkin bir şekilde yararlanmalarını sağlamak konusundaki pozitif yükümlülüklerini yerine getirmede anlaşılmıştır.

37. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 33. maddesinde güvence altına alınan örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

38. Başvurucular; ihlalin tespit edilmesi, yargılamanın yenilenmesi ve tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

39. Niteliği itibarıyla başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Yapılan incelemede 18/6/2022 tarihli ve 31870 sayılı Resmî Gazete'de Cemaat Vakıfları Seçim Yönetmeliği'nin yayımlandığı görülmüştür. O hâlde somut başvuruda ihlale neden olan yönetmelik boşluğunun 2022 tarihli Yönetmelik hükümleri çerçevesinde giderilebileceği anlaşılmıştır. Bu bakımdan başvuru sahiplerinin mensubu oldukları cemaat vakfının seçimlerinin yapılması ve başvuruda tespit edilen ihlallerin giderilmesi için Vakıflar Genel Müdürlüğüne bildirimde bulunulması gerekir.

40. Öte yandan somut olay bağlamında ihlalin tespit edilmesinin başvuru sahiplerinin uğradığı zararların giderilmesi bakımından yetersiz kalacağı değerlendirilmiştir. Dolayısıyla ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılabilmesi için örgütlenme özgürlüğünün ihlali nedeniyle manevi zararları karşılığında başvuru sahiplerine talepleriyle bağlı kalınarak net 10.000 TL manevi tazminatın müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

A. Örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 33. maddesinde güvence altına alınan örgütlenme özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. İdareden kaynaklı sorunun çözümü için Vakıflar Genel Müdürlüğüne BİLDİRİMDE BULUNULMASINA,

D. Başvuruculara net 10.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. 364,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.164,60 TL yargılama giderinin başvuru sahiplerine MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuru sahiplerinin Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

Başvuru Numarası : 2019/5202
Karar Tarihi : 19/12/2023

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/12/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.